

Катерина (дуже стисло)

Тарас Шевченко

I.

Не кохайтесь, дівчата, з москалями, бо вони — чужі люди, лихо з вами зроблять та й покинуть. Підуть у Московщину, а збезчещена й покинута дівчина гине, гинуть із горя та сорому і її батьки.

Не слухаючи батьків, Катерина покохала москаля (офіцера царської армії), "як знало серденько", ходила до нього в садочок, поки не занапастила свою долю. Про неї по селу пішла "недобра слава", але вона, засліплена коханням, на це не зважала. Москалі вирушили в похід, коханий обіцяв дівчині повернутися, одружитися й робити "московкою".

Дівчина тяжко переживала розлуку, чекала та виглядала милого. Лише вночі виходила по воду до криниці. Через півроку народила сина. Люди неприховано почали сміятися з покритки (жінки, яка народила дитину поза шлюбом) та її батьків.

Москалі повернулися з походу іншим шляхом.

II

Сидять за столом зажурені Катрусині батьки. Мати докоряє дочці, питає, де ж її пара, де весілля. Хай іде собі в Московщину і не творить добрим людям, що в неї є мати. Хіба ж для того ростила її, щоб вона так осоромила батьків? І виганяє її з дому, хоч знає, що без єдиної доньки її нікому буде навіть поховати.

Катерина благає простити її. Потім, взявши дитину, виходить із хати, прощається з батьківською оселею, розуміючи, що навіки. Бере на згадку трохи рідної землі. Довго ще про неї пліткували в селі, але вона того вже не чула.

III

Йде Катерина з немовлям, розпитуючи дорогу в Московщину. На ній латана свитина, на плечах торбина, а в руках — ціпок. Ніхто її не чекає й не вітає, часом доводиться ночувати з дитиною і під тином. Шляхом зустрілися чумаки. Переборюючи сором, попросила милостиню. Та не для себе — заради дитини.

Настала зима, а Катерина все в дорозі. Зустріла якомось москалів, питала про свого Івана, а ті лише посміялися з неї. Під лісом побачила курінь, попросилася на нічліг.

IV

Свище по лісу завірюха. Лісник вийшов оглядати свою ділянку, але повернувся. І сказав, що йдуть дорогою москалі. Катерина, боса, невдягнена, кинулася з хати. У старшому впізнала свого коханого. До нього — а він знати не хоче, жене геть. Катерина спочатку благала, щоб не кидав, хоч наймичкою взяв, потім попросила сина взяти. Побігла за дитиною, повернулася, а офіцера вже немає. Сказала з відчаєм солдатам, щоб передали дитину старшому, поклали її на шлях і кинулася в ополонку. Москалі байдуже пройшли повз. Плач немовляти почули лісничі й забрали його.

V

Сліпий кобзар ішов до Києва й зупинився перепочити. Його маленький поводир куняв на сонці. Старий співав псалми, йому давали хто бублика, хто гроші, дівчата задивлялися на гарне хлоп'я.

Їхала шляхом карета, а там пан із сім'єю. Пані покликала Івася й дала йому гроші, а пан глянув і одвернувся, бо впізнав свого сина. Карета рушила, а жебраки помолилися й пішли собі далі.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Поема "Катерина" — один із найпопулярніших у народі творів. У ньому зображено трагічну долю дівчини-покритки, яку вигнали з дому. Вона пішла шукати свого москалика, і навіть зустріла його, але той відцурався і її, й сина. У численних ліричних відступах поет закликає дівчат бути обачними, слухатися батьків, берегти свою честь і добре ім'я, бо ніхто їх потім не зрозуміє й не пожаліє.